

«RAMON, QUE BAIXA L'AIGUA!»

Crònica de les inundacions inevitables

Inundació per la pluja a l'encreuament dels carrers de Llacuna i Llull l'any 1951.

Inundacions a l'avinguda d'Icària, any 1981. Fins que es van fer les obres i les clavegueres olímpiques, les pluges cobrien cada any els carrers i les plantes baixes del barri.

Poblenou no es podrà deslliurar mai de l'aigua. Té molta mar per davant i per sota. Més l'aigua que baixa d'Horta, del Guinardó i del Clot quan plou. La capa freàtica està cada vegada més amunt; els paletes se la troben de seguida quan foraden. És una molèstia, i sovint un impediment seriós, per fer aparcaments i plantes subterrànies. Ja fa més de vint anys que l'edifici de *La Vanguardia*, acabada de desaparèixer per deixar pas a un minigratacel del 22@, es va haver de fonamentar amb micropilons per salvar la capa freàtica.

Fins que es van fer les obres i les clavegueres olímpiques (que van posar remei només a mitges a les inundacions), les pluges cobrien cada any, i a vegades més d'una vegada per temporada, els carrers i les plantes baixes del barri. L'aigua sobreixia pels lavabos i pels vàters. Les tapes de les clavegueres de la calçada saltaven pels aires a causa de la pressió. I si algun cotxe s'atrevia a circular enmig d'una rierada, l'aigua que desplaçava entrava, bruta i a batzegades, a les botigues i les escales.

«Recordo les paneres del pa surant per la botiga», evoca la Rosita Gómez, que és filla del forn del carrer de Sant Pere, avui Marià Aguiló, i que es va casar amb el seu veí, el Ramon de La Violeta. Jo també recordo els bocois de casa, al carrer de la Ciutat de Granada, surant pel pati, i el Pichi, el meu gat, brut i ple de fang enfilat damunt per no ofegar-se. I encara sento les angúnies del meu avi i després del

meu pare per treure els cavalls de la quadra en plena tempesta i portar-los fins a les Glòries, on el nivell de l'aigua no pujava tant.

Aquestes imatges, que ara ens poden semblar de color sèpia com les fotografies velles dels àlbums familiars, són de fa només quatre dies. Vint anys que no són res per a la història de la ciutat.

Els diaris del franquisme no parlaven de les inundacions del Poblenou ni de cap altre lloc. Van haver de parlar, per força, de les inundacions del Vallès del setembre de 1962 perquè 200 morts o més eren difícils d'amagar. «En septiembre prometí que volvería cuando vuestros campos floreciesen», va dir Francisco Franco a Sabadell en una de les poques visites que va fer a Catalunya. El discurs el devia escriure el Pemán.

Pel que fa als anys quaranta i cinquanta tenim els records dels veïns com ara la Rosita; per als anys seixanta, ens queda el testimoni de la primera etapa de la revista *4 Cantons*, i a partir dels anys setanta hi ha els arxius de *l'Avui*, *La Vanguardia* i *El Periódico*.

Escoltem la Rosita. «Això de «Ramon, que baixa l'aigua!» ho deia una cunyada del meu home. El Paco Forn i la Teresina Sala tenien una botiga al Clot, al carrer de Freser, i quan veien que passava la rierada per davant del seu establiment telefonaven ràpidament a casa, al Poblenou, per avisar el meu marit que posés les fustes. Posàvem les fustes primer amb ciment i després la majoria ens vam fer construir unes guies i ho falcàvem amb unes gomes i amb cargols.» Aquestes guies que aguantaven la post de fusta encara es veuen en alguna botiga i en alguna escala del Poblenou, que molt sovint tenien el paviment més baix que el carrer. L'aigua, però, gairebé sempre saltava per damunt de les fustes. «O sortia entre les rajoles de les cases. Recordo un any per Nadal que hi va haver aigua al carrer durant tres dies i els torrons no es van poder vendre perquè van quedar ben estovats. Quan venia la riuada, el meu pare, el meu sogre i el meu marit i la majoria dels homes del barri anaven a desembossar la Llacuna; a treure la sorra que portava el temporal perquè l'aigua pogués tirar avall.» La Rosita recorda fins a un metre d'aigua al carrer de Sant Pere.

El 30 d'octubre de 1965 es van ofegar dos nens al Poblenou després d'una tempesta. Un dels nens, l'Aureli, vivia al passatge del Caminal, un estret carreró de regust rural que encara resisteix entre el carrer de la Ciutat de Granada i Roc Boronat. El seu pare i el meu eren, a més de veïns, molt amics, i l'Aureli i jo havíem jugats plegats.

En el número 59 de *4 Cantons* s'explica la desgràcia: «El dissabte 30 d'octubre va caure una gran tempesta durant el matí i molts carrers van quedar inundats, com ara el carrer de Sancho de Àvila,

entre Àvila i Àlaba. Al migdia va sortir al sol i això va permetre que molts nens sortissin a jugar després de la jornada escolar.» En aquella època encara hi havia classes els dissabtes el matí. Tres nens —en Carles, en Josep Maria i l'Aureli— van anar jugar al carrer de Sancho de Àvila, que havia quedat com un llac. Al mig sobresortia una pila de terra i sorra. «De sobte, sense saber com ni per què el terra es va enfonsar sota els peus dels tres nens. Només en Carles va aconseguir sortir del forat. Va avisar els pares de l'Aureli i els bombers van acabar recuperant els cadàvers dels dos nens. Sembla que la pila de terra era d'unes obres que s'estaven fent en un pou. No se sap si estaven senyalitzades o si l'aiguat va tirar per terra les tanques. La informació de *4 Cantons*, que és més ideològica que narrativa, la signa A. Fernández Ramos. L'enterrament va commoure el barri i recordo el dol que va portar la mare de l'Aureli petit durant molts anys.

A partir de mitjan anys setanta, els diaris ja donen més notícies de les inundacions. En la cronologia d'aquesta mateixa pàgina hi ha relacionats els aiguats les cròniques dels diaris dels quals fan referència al Poblenou.

El 10 d'octubre de 1985, dos dies després d'un aiguat molt fort, J.P.M. (inicials del periodista Josep Playa Masset) publica a *l'Avui* una documentada informació sobre els punts negres de la ciutat, que són, sobretot, la plaça de Cerdà, el Barri Vell i el Poblenou. «Nombrosos carrers del Poblenou es van inundar també perquè els col·lectors no aboquen bé l'aigua a la mar. El problema és que es formen unes barres de sorra a l'entrada del mar que no deixen sortir l'aigua.» (Aquí, Playa Masset explica el mateix que diu la Rosita quan recorda que els homes de la seva família anaven a treure la sorra de la Llacuna.) «La construcció d'un espigó al carrer del Ferrocarril

que allargui el col·lector fins més endins hauria de contribuir a resoldre el problema. Aquesta obra, com el desdoblament del col·lector del carrer de Prim, forma part del futur programa d'obres. Una primera fase del col·lector de Prim, que costarà 287 milions, s'ha d'adjudicar el pròxim dia 14. La segona fase tindrà un cost de 175 milions i, quan s'hagi acabat, augmentarà el 156 % l'actual capacitat per engolir aigua.» També esmentava el periodista que la pressió de l'aigua havia fet saltar moltes tapes de claveguera.

Si sumem els milions que esmenta Playa Masset en surten un total de 462. El ball de xifres acaba de començar. Quatre anys després d'haver-se publicat aquesta informació, a finals de la primavera del 1989, un grup de periodistes vam acompanyar Pasqual Maragall a Brussel·les, que hi va anar per demanar diners per a les obres olímpiques. El crèdit europeu només per als col·lectors del Poblenou va ser de 10.000 milions, segons van publicar posteriorment els diaris. Aquesta xifra encara va augmentar més. El maig de 1992, a dos mesos dels Jocs, es va publicar que la inversió per al conjunt dels col·lectors de la ciutat havia estat de 19.000 milions. Aquesta no va ser encara la xifra definitiva. Dos anys després dels Jocs, es va descobrir que no s'havien invertit tots els diners pressupostats. El capítol de les inversions el tanco aquí, conscient que el tanco en fals, i amb l'esperança que algun investigador amb més temps ho acabi d'aclarir. L'arxiu administratiu de l'Ajuntament, del carrer del Bisbe Caçador, no és un lloc fàcil per investigar.

Retornem a l'ordre cronològic. El 24 de març de 1987, *l'Avui* va publicar en primícia que calia canviar el traçat del Bogatell per poder construir la vila olímpica. La informació la vaig elaborar jo mateixa. «La desviació del Bogatell, una de les clavegueres

El carrer de Marià Aguiló, a l'altura del carrer de Joncar, després d'un fort aiguat, dècada del 1940.

Escrit de queixa adreçat a l'Ajuntament per les freqüents inundacions del carrer de Pujades quan plovia, signat pels botiguers i els industrials de la zona i datat l'1 d'octubre de 1959.

L'any 1974, l'aigua va negar un carrer d'Almogàvers de doble sentit. Era l'època en què abundaven les agències de transports. En primer terme es pot veure el moviment de furgonetes a l'edifici de la Unió del Transporte.

més amples i amb més cabal de la ciutat, s'ha de fer per evitar que s'encreuin en un mateix punt els túnels del metro de la línia IV, el tren i el col·lector. Actualment, el col·lector i el metro ja es troben a la vora de l'estació del Bogatell. I quan es facin subterrànies les vies del tren que surten de l'estació de França, el nou túnel hauria de passar per sota dels dos que ja existeixen. Això no és possible perquè el tren hauria de salvar un fort desnivell en molt pocs metres de recorregut. A més, en aquesta zona la capa freàtica és molt amunt perquè el mar és a prop. Els tècnics proposen desviar el Bogatell, fer un colze i un sífo que passaria per sota de la fàbrica Titán i un nou sobreexidor que sortiria a la dàrsena que és previst construir al final de l'avinguda de Carles I [avui Marina].» Al final es van construir dos colzes per salvar els túnels. El 22 de juny de 1989, també l'Avui i jo mateixa informàvem que l'entrada en funcionament del nou col·lector era qüestió de dies. Explicava que el nou col·lector tenia una capacitat de 141 metres cúbics per segon. El vell, la capacitat del qual era de 65 metres cúbics per segon, ja era el més gran de la ciutat. Les obres per ampliar-lo van començar a mitjan 1987 i es van pressupostar en 2.400 milions de pessetes. «El nou Bogatell subterrani s'ha fet calculant les riuades que es produeixen cada quinze anys i es creu que amb aquestes

dimensions s'evitaren les inundacions.» No va caldre esperar quinze anys. El 9 d'agost d'aquell mateix any hi ha haver una torbonada com no s'havia vist des de feia 70 anys. Se la va comparar amb la del 1919. La platja, on ja havien començat les obres per recuperar-la i consolidar-la, va desaparèixer. En deu minuts la ciutat es va quedar sense llum ni telèfon. El Poblenou es va tornar a inundar i van tornar a saltar les tapes de les clavegueres. Es van registrar vents de fins a 100 quilometres per hora.

Però no tan sols calia arreglar i ampliar el Bogatell. L'abril de 1991 va entrar en servei un tram del col·lector que desvia l'aigua que baixa per les clavegueres de la ronda de Sant Pere cap a la Ciutadella i la Barceloneta. L'autor de la informació, el periodista i capellà Joan Subirà, informava que a finals d'aquell mateix any entraria en servei un altre tram d'aquest mateix col·lector que passa per sota del passeig de Sant Joan i que l'alcalde Pasqual Maragall va definir com «la claveguera major de Barcelona». «Segons l'enginyer Joan Ramon Clascà, director general tècnic de Vila Olímpica, SA, la desviació de cabal d'aigua de pluja per aquest col·lector arribarà a ser de 210 metres per segon des del Parc de la Ciutadella i el carrer de Ginebra fins al mar. Hi arriba una canalització que té una boca de 70 metres. Hi pot passar tanta aigua com la del cabal del riu Ebre a la desembocadura [...]. Amb aquest col·lector s'alleujarà el cabal que passa pel del Bogatell i no hi haurà perill que sobreixi en dies de tamborinada, tal com passa fins ara.»

Però la realitat és tossuda. El 12 de desembre d'aquell any, els diaris donen la notícia que s'ha hagut de tallar la línia 4 del metro, la nostra, per inundació.

El juny de 1992, cinc setmanes abans de la inauguració dels Jocs de Barcelona, va tornar a caure el diluvi: 120 litres per metre quadrat. Aquell dia es feia la preestrena de l'Estadi Olímpic i l'aiguat va posar en evidència que l'edifici estava mal fet i que tenia goteres per tot arreu. Els arquitectes Buxadé i

Aiguats apareguts en els diaris els últims trenta anys on el Poblenou surt esmentat

20 i 26 d'agost de 1976: aiguats

15 d'agost de 1980

21 d'agost de 1981: l'aiguat va merèixer la categoria d'extraordinari. Va caure un mur de l'església de Sant Pau del Camp.

3 de setembre de 1981: va caure un llamp a la Ciutadella.

23 d'agost de 1983: l'aigua va provocar una gran apagada a la ciutat. A l'avinguda d'Icària, l'aigua va arribar als 70 centímetres.

12 de maig de 1984: una pedregada va deixar el barri emblanquinat.

8 de juny i 8 d'octubre de 1985: el 8 d'octubre es recullen entre 135 i 153 litres al Poblenou. A Barcelona, la força del vent va empènyer una noia cap a un fanal, i va morir electrocutada.

9 d'octubre de 1985: a les deu de la nit l'aigua ja havia pujat 10 centímetres al Poblenou. Es van recollir entre 20 i 40 litres per metre quadrat.

9 de novembre de 1985: el col·lector del Bogatell porta tanta aigua com l'Ebre.

2 d'octubre de 1986: 35 litres per metre quadrat de mitjana a la ciutat i 30 centímetres d'aigua al Bogatell.

30 de juliol de 1987: cau una gran tromba sobre l'àrea metropolitana i moren tres treballadors a l'Hospitalet.

4 d'octubre de 1987: cauen 110 litres metre quadrat.

19 de gener de 1988

14 de setembre de 1988: 15 litres per metre quadrat i pedra.

9 d'agost de 1989: aigua i vent de 100 quilòmetres per hora. Salten les tapes de les clavegueres. Feia 70 anys que la ciutat no patia una torbonada d'aquestes característiques. La ciutat es queda sense aigua i llum. La platja queda molt malmesa.

1 de juny de 1989: inundacions al Poblenou.

12 de desembre de 1991: la línia 4, fora de servei pels aiguats.

Juny de 1992: el més plujós dels últims 30 anys. 129 litres per metre quadrat. A la preestrena de l'Estadi Olímpic es descobreixen goteres importants.

30 de setembre de 1993

20 d'octubre de 1994: es recullen 59 litres per metre quadrat al Port Olímpic. Al carrer de Pelai, 90 litres.

6 i 18 d'agost de 1995

24 d'agost de 1995: 150 litres per metre quadrat.

21 de setembre de 1995: l'aiguat del segle. 130.000 abonats sense llum. 135 semàfors fora de servei. 42 litres per hora. El pitjor des del 1914. Vila Olímpica, 38 litres; plaça de Lesseps, 253 litres.

22 de novembre de 1995: el metro s'inunda.

11 de novembre de 1996: vent i pluja.

23 d'octubre de 1997: l'aigua fa tallar les rondes.

14 de setembre de 1999: cau un diluvi. A la Vila Olímpica, 50 litres per metre quadrat, i al Poblenou, molts carrers inundats.

28 de setembre de 2000: 103 litres per metre quadrat en molt poca estona.

31 de juliol de 2002: 100 litres per metre quadrat.

9 d'agost de 2002: 120 litres per metre quadrat.

Margarit van arreglar el desastre de l'italià Gregotti, que és qui va guanyar el concurs per refer el vell estadi del 1936.

L'any següent, el 10 de desembre de 1993, la periodista Maria Eugènia Ibáñez desvela a les pàgines d'*El Periódico* que el clavegueram construït per als Jocs Olímpics té 101 punts negres. I, com sempre, el Poblenou surt en el rànquing: les clavegueres de la nostra zona que fan figa són la de la plaça de les Glòries, la de Joan d'Àustria-Pujades i les de la Ronda Litoral. La informació enganxa l'alcalde Maragall de viatge i quan torna assegura que desconeixia aquest informe.

Quatre anys després, el novembre de 1997, *La Vanguardia* publica un mapa on s'assenyalen 23 zones inundables, i el Poblenou també hi és. Una de les zones considerades més conflictives és la de Marià Aguiló, Joncar i Taulat. En la informació, signada per Lluís Sierra, s'assegura que el pla de clavegueres del 1988 «no s'ha complert ni la meitat». Aquesta informació confirma el que ja s'havia insinuat tres anys abans.

Els últims deu anys, els diaris han continuat informant de les inundacions a la ciutat. El Poblenou i la Vila Olímpica, que hauria d'estar lliure d'aquesta xacra perquè és nova, sempre surten de protagonistes inundats. És difícil comparar, perquè la memòria és enganyosa, les inundacions dels anys cinquanta amb les d'ara. Si més no, una cosa és comprovable: han desaparegut les fustes com les que posava el Ramon de La Violeta.

Però hi ha altres coses que continuen igual. Quan cauen quatre gotes, els semàfors deixen de funcionar, el metro s'inunda i les antigues rieres, que semblen enterrades, revifien. I que plou de valent? Aleshores sortim als diaris. Com diu la cançó del Raimon, aquest és un país on la pluja no sap ploure.